

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 483/2014-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. septembra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť R. Š. a obchodnej spoločnosti R., zastúpených advokátom JUDr. Michalom Polákom, Advokátska kancelária Michal Polák – advocati s. r. o., Panenská 24, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 64 Cb 194/2011 zo 17. apríla 2012, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 41 Cob 143/2012 z 20. februára 2013 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MOBdo 5/2013 z 29. mája 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť R. Š. a obchodnej spoločnosti R., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. júla 2014 doručená sťažnosť R. Š. a obchodnej spoločnosti R. (spolu ďalej len „sťažovatelia“),

zastúpených advokátom JUDr. Michalom Polákom, Advokátska kancelária Michal Polák – advocati s. r. o., Panenská 24, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 64 Cb 194/2011 zo 17. apríla 2012, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 41 Cob 143/2012 z 20. februára 2013 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 MObd 5/2013 z 29. mája 2014.

Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že vystupujú v procesnom postavení navrhovateľov proti spoločnosti A... ako odporcovi v 1. rade, spoločnosti O., zriaďovateľ Obchodného súdu – stáleho rozhodcovského súdu (ďalej len „rozhodcovský súd“), ako odporcovi v 2. rade a V. Š., rozhodcovi Obchodného súdu – stáleho rozhodcovského súdu, ako odporcovi v 3. rade, v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 64 Cb 194/2011 o zrušenie rozsudku rozhodcovského súdu sp. zn. OS 66/2011 z 9. septembra 2011 (ďalej len „rozsudok rozhodcovského súdu“), ktorým boli sťažovatelia zaviazaní zaplatiť odporcovi v 1. rade sumu 230,39 € s príslušenstvom, zmluvnú pokutu a nahradiť trovy konania v sume 1 119,64 €. V časti o zaplatenie sumy 946,09 € rozhodcovský súd konanie zastavil. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 64 Cb 194/2011 zo 17. apríla 2012 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) konanie proti odporcom v 2. a 3. rade zastavil a návrh sťažovateľov zamietol.

Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 41 Cob 143/2012 z 20. februára 2013 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) tak, že prvostupňové rozhodnutie potvrdil, pričom sa v celom rozsahu stotožnil s argumentáciou uvedenou v rozsudku okresného súdu.

Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia podnet na mimoriadne dovolanie generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), ktorý ich podnetu vyhovel a podal mimoriadne dovolanie na najvyššom súde, ktorý rozsudkom sp. zn. 3 MObd 5/2013 z 29. mája 2014 (ďalej len „rozsudok najvyššieho súdu“)

mimoriadne dovolanie zamietol. Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že *„pokiaľ účastník rozhodcovského konania námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy pri prvom úkone v rozhodcovskom konaní vo veci samej neuplatnil, tak zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu námietky – nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neplatnosť alebo neexistenciu rozhodcovskej zmluvy na príslušnom všeobecnom súde s odkazom na ustanovenie § 40 ods. 1 písmeno c/ zákona 244/2002 Z. z. už úspešne uplatňovať nemôže. Dôvody uvádzané v mimoriadnom dovolaní pre posúdenie tejto právnej otázky sú právne irelevantné a úvahy uvádzané v mimoriadnom dovolaní sú účelové v podstate popierajúce právnu istotu danú rozhodcovským rozhodnutím, na ktorej forme sa účastníci rozhodcovského konania dohodli.“*

Sťažovatelia sa s uvedeným právnym názorom nestotožňujú a sú presvedčení, že pokiaľ v konaní pred rozhodcovským súdom neuplatnili námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, uvedené im nebráni domáhať sa zrušenia rozsudku rozhodcovského súdu prostredníctvom žaloby z dôvodu, že popierajú platnosť rozhodcovskej zmluvy. Uvedené tvrdenie podľa sťažovateľov vyplýva v prvom rade z toho, že ustanovenie § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 244/2002 Z. z.“) pripúšťa možnosť odpustenia oneskoreného uplatnenia námietky, a preto ani jej neuplatnenie najneskôr pri prvom úkone *„nie je také zmeškanie, ktoré by automaticky za každých podmienok malo za následok zánik práva účastníka namietať neprípustnosť rozhodcovského konania a to z toho dôvodu, že právo na spravodlivý proces každého účastníka konania má prednosť pred dodržaním zásady rýchlosti konania, za účelom ktorej by mal účastník uplatniť námietku v konaní čo najskôr“*.

Rovnako zo samotného členenia zákona č. 244/2002 Z. z., v ktorom je predmetné ustanovenie zaradené do piatej časti pod názvom „Rozhodcovské konanie“, podľa sťažovateľov vyplýva, že toto ustanovenie nemožno *«aplikovať a rozširovať na konanie o zrušenie rozhodcovského rozsudku, ktoré už nie je rozhodcovským konaním. Takáto analógia a takýto extenzívny výklad § 21 Zákona o rozhodcovskom konaní sú neprípustné.*

Zákon o rozhodcovskom konaní upravuje postup pri zrušení rozhodcovského rozsudku prostredníctvom súdov Slovenskej republiky v ucelenej, uzavretej časti a to v Siedmej časti Zákona o rozhodcovskom konaní s názvom „Zrušenie rozhodcovského rozsudku“.».

Domáhanie sa zrušenia rozhodcovského rozsudku podľa § 40 ods. 1 písm. c) zákona č. 244/2002 Z. z. z dôvodu popierania platnosti rozhodcovskej zmluvy nie je preto podmienené žiadnym úkonom uskutočneným v rámci rozhodcovského konania. Vyžadovanie uplatnenia námietky neplatnosti rozhodcovskej zmluvy účastníkom konania už v rozhodcovskom konaní zo strany všeobecných súdov je konaním v rozpore s platnou právnou úpravou.

Sťažovatelia v sťažnosti tiež namietali, že všeobecné súdy konajúce v ich právnej veci sa „dostatočne nevyjadrili k argumentom sťažovateľov a generálneho prokurátora SR a k dôležitým právnym a faktickým skutočnostiam... sa v značnej miere obmedzili na konštatovanie, že sa v plnej miere stotožňujú s právnym názorom súdu, ktorý rozhodoval v Právnej veci v predošlom stupni, sťažovatelia považujú napadnuté rozhodnutia za nepreskúmateľné, čím tiež došlo k výraznému zásahu do základných ľudských práv a ústavných práv sťažovateľov“.

Právny názor sťažovateľov potvrdzuje aj logický výklad § 40 zákona č. 244/2002 Z. z., z ktorého je zrejmé, že ak by mal zákonodarca v úmysle podmieniť podanie žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku predchádzajúcim úkonom účastníka konania uskutočneným v rozhodcovskom konaní, túto podmienku by uviedol priamo v konkrétnom dôvode uvedenom v predmetnom ustanovení zákona č. 244/2002 Z. z. Na základe uvedeného možno podľa sťažovateľov dospieť k záveru, že „ak by sa na účinnú aplikáciu ustanovenia § 40 ods. 1 písm. c) Zákona o rozhodcovskom konaní skutočne vyžadovalo vznesenie námietky neexistencie alebo neplatnosti rozhodcovskej zmluvy pri prvom úkone účastníka v rozhodcovskom konaní, bola by táto podmienka priamo uvedená v ustanovení § 40 ods. 1 písm. c) Zákona o rozhodcovskom konaní, resp. by sa nachádzala výhradne v ustanovení § 21 ods. 2 Zákona o rozhodcovskom konaní“.

Keďže zákon č. 244/2002 Z. z. v § 40 ods. 1 taxatívne vymenúva dôvody podania žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku, sťažovatelia sú toho názoru, že žalobu podali oprávnené a okresný súd sa mal zaoberať ich argumentáciou týkajúcou sa neplatnosti rozhodcovskej zmluvy.

Podľa názoru sťažovateľov sám zákonodarca v § 21 ods. 4 zákona č. 244/2002 Z. z. vyslovene počítal s možnosťou, že v prípade neuplatnenia námietky neplatnosti rozhodcovskej zmluvy v rozhodcovskom konaní sa môže v zmysle § 40 ods. 1 písm. c) zákona č. 244/2002 Z. z. domáhať zrušenia rozhodcovského rozsudku v konaní pred všeobecným súdom. Z uvedeného vyplýva, že zákon č. 244/2002 Z. z. upravuje dva samostatné inštitúty, ktorými môže účastník rozhodcovského konania namietať neplatnosť rozhodcovskej zmluvy. Prvým spôsobom je podanie návrhu na všeobecnom súde počas rozhodcovského konania na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu, ktorú uplatnil už počas konania najneskôr pri prvom úkone. V prípade, ak účastník rozhodcovského konania predmetnú námietku nevznesie, má v zmysle § 40 ods. 1 zákona č. 244/2002 Z. z. možnosť namietať právomoc rozhodcovského súdu prostredníctvom žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Tieto dva inštitúty sú od seba nezávislé, o čom svedčí skutočnosť, že v zákone č. 244/2002 Z. z. sú systematicky od seba oddelené a každý z nich je upravený v inej časti zákona, a jednak skutočnosť, že na ich uplatnenie je v zákone č. 244/2002 Z. z. upravená odlišná lehota na ich uplatnenie, a preto nie je možné „*aplikovať akékoľvek podmienky pre uplatnenie jedného inštitútu na druhý, samostatný inštitút, ako to bezdôvodne a v rozpore so zákonom urobili porušovatelia...*“.

Na základe uvedeného podľa názoru sťažovateľov všeobecné sudy konajúce v ich veci aplikovali zásadu *denegatio iustitiae* tým, že nesprávne právne posúdili príslušné ustanovenia zákona č. 244/2002 Z. z., čím sťažovateľom znemožnili uplatniť ich nárok na zrušenie rozsudku rozhodcovského súdu, a tým bolo porušené ich právo na spravodlivé súdne konanie a základné právo na súdnu a inú právnu ochranu.

Na základe uvedeného sťažovatelia ústavnému súdu navrhli, aby takto rozhodol:

„Okresný súd Banská Bystrica rozhodnutím zo dňa 17. 04. 2012, sp. zn. 64Cb 194/2011-122, porušil práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie a na súdnu a inú právnu ochranu.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozhodnutím zo dňa 20. 02. 2013, sp. zn. 41Cob/143/2012-156, porušil práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie a na súdnu a inú právnu ochranu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutím zo dňa 29. 05. 2014, sp. zn.: 3MObdo/5/2013, porušil práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie a na súdnu a inú právnu ochranu.

Rozhodnutie Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 17. 04. 2012, sp. zn. 64Cb 194/2011-122, rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 20. 02. 2013, sp. zn. 41Cob/143/2012-156 a rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 05. 2014, sp. zn.: 3MObdo/5/2013 sa zrušuje.

Porušovatelia sú povinní zaplatiť sťažovateľom náhradu trov konania k rukám právneho zástupcu sťažovateľov do troch dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Sťažovatelia požiadali o odklad vykonateľnosti rozsudku rozhodcovského súdu, rozsudku okresného súdu, rozsudku krajského súdu a rozsudku najvyššieho súdu, a to až do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov rozsudkom krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu

Vychádzajúc z petitu sťažnosti, ako ho formulovali sťažovatelia, ktorým je ústavný súd viazaný (§ 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde), sa ústavný súd najskôr zaoberal námietkou smerujúcou proti rozsudku okresného súdu, ktorý sťažovatelia navrhli zrušiť.

Ústavný súd vo svojej judikatúre stabilne uvádza, že jeho právomoc poskytnúť ochranu základným právam a slobodám sa riadi princípom subsidiarity a je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy, ktoré sú povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto právomoc ústavného súdu nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd mohol domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

Sťažovatelia mohli a aj využili možnosť podať proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd. Právomoc iného súdu (krajského súdu) poskytnúť ochranu základným právam sťažovateľky vylučuje právomoc ústavného súdu

v tej istej veci, a preto je daný dôvod na odmietnutie sťažnosti v časti smerujúcej proti rozsudku okresného súdu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci.

Proti rozsudku krajského súdu už nebol prípustný riadny opravný prostriedok a vzhľadom na podmienky prípustnosti dovolania podľa § 236 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) nemožno konštatovať ani prípustnosť tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Z uvedeného vyplýva, že v časti sťažnosti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu je daná právomoc ústavného súdu. V nadväznosti na to ústavný súd skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky konania, a dospel k záveru, že sťažnosť je v tejto časti podaná oneskorene.

Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.

Nedodržanie lehoty podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde je dôvodom na odmietnutie sťažnosti ako podanej oneskorene (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). V prípade podania sťažnosti po uplynutí zákonom ustanovenej lehoty neumožňuje zákon o ústavnom súde zmeškanie tejto lehoty odpustiť (pozri napr. IV. ÚS 14/03, I. ÚS 64/03, I. ÚS 188/03).

Z obsahu sťažnosti vyplýva názor sťažovateľov, že v ich prípade je potrebné lehotu podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde počítať od doručenia rozsudku najvyššieho súdu, ktorým najvyšší súd mimoriadne dovolanie zamietol.

Ústavný súd sa nestotožňuje s takouto konštrukciou, pretože deň doručenia rozsudku najvyššieho súdu nie je dňom, keď sa sťažovatelia mohli o údajnom zásahu do ich označených práv rozsudkom krajského súdu dozvedieť. Svedčí o tom aj podanie podnetu na mimoriadne dovolanie prostredníctvom ich právneho zástupcu, keďže samotný tento fakt dokazuje, že o zásahu do ich práv už najneskôr v tom čase sťažovatelia museli vedieť.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že nebolo možné považovať túto lehotu za zachovanú ani s prihliadnutím na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a jeho vlastnú judikatúru v obdobných veciach, podľa ktorej lehota na podanie sťažnosti vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu je v prípadoch procesného rozhodnutia dovolacieho súdu považovaná za zachovanú, s výnimkou prípadov, keď to konkrétne okolnosti veci zjavne vylučujú (pozri rozsudok ESLP z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verzus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54 a tiež napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 237/09 a I. ÚS 358/09).

Je však potrebné zdôrazniť, že uvedená rozhodovacia prax sa týka výlučne tzv. riadneho dovolacieho konania na základe dovolania podaného účastníkom konania. Z viacerých dôvodov však nemožno tento postup aplikovať na konanie o mimoriadnom dovolaní. V prvom rade samotný mechanizmus uplatnenia mimoriadneho dovolania, ktorý je zákonom exkluzívne zverený iba generálnemu prokurátorovi, je celkom odlišný od dovolania, ktoré je v dispozičnej sfére účastníka konania. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej na vyhovie podnetu fyzických osôb alebo právnických osôb na podanie mimoriadneho dovolania neexistuje právny nárok, t. j. osobe, ktorá takýto podnet podala, nevzniká právo na jeho prijatie, resp. akceptovanie, a teda generálny prokurátor nemá povinnosť takémuto podnetu vyhovieť. Je na voľnej úvahe generálneho prokurátora rozhodnúť o tom, či podá alebo nepodá mimoriadne dovolanie. Ústavný súd v tejto súvislosti viackrát vyslovil, že oprávnenie na podanie mimoriadneho dovolania nemá charakter práva, ktorému je poskytovaná ústavnoprávna ochrana (I. ÚS 19/01, II. ÚS 176/03, IV. ÚS 344/04, II. ÚS 144/05, I. ÚS 43/07, III. ÚS 342/2010).

Princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy a podmienky prípustnosti sťažnosti podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde je potrebné chápať vo vzájomnej súvislosti, čo vyúsťuje do všeobecne uznávaného záveru, že sťažnosť podaná ústavnému súdu je považovaná za prostriedok ultima ratio ochrany práv sťažovateľa. Keďže ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach, ktorými sa sťažovatelia domáhajú ochrany (iba) svojich práv, celkom triviálne z toho (a napokon i z dikcie § 53 ods. 1 zákona

o ústavnom súde) vyplýva, že vyčerpanie opravných prostriedkov podľa tohto ustanovenia sa týka iba takých procesných nástrojov, na ktorých podanie sú zo zákona oprávnení títo sťažovatelia. V uvedených súvislostiach, berúc do úvahy účel tu aplikovaných zákonných ustanovení, ústavný súd konštatuje, že mimoriadne dovolanie v žiadnom prípade nemožno považovať za zákonom účinne poskytnutý prostriedok sťažovateľom na nápravu ich údajne porušených práv, preto zachovanie dvojmesačnej lehoty na podanie predmetnej sťažnosti z dôvodu realizácie podnetu na podanie mimoriadneho dovolania, respektíve rozhodnutia v konaní o mimoriadnom dovolaní neprichádza do úvahy. Inak povedané, sťažovatelia pri náležitej starostlivosti mohli v záujme zachovania svojich práv podať sťažnosť v dvojmesačnej lehote od právoplatnosti druhostupňového rozhodnutia. Ako vyplýva z príloh sťažnosti, rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 27. marca 2013, pričom sťažnosť na poštovú prepravu bola odovzdaná 24. júla 2014, teda zjavne po uplynutí dvojmesačnej zákonnej lehoty podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažnosť v časti namietaného porušenia označených práv sťažovateľov rozsudkom krajského súdu bola podaná oneskorene, v dôsledku čoho ju bolo potrebné v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z tohto dôvodu odmietnuť.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov rozsudkom najvyššieho súdu

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím alebo iným označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť možno preto považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, III. ÚS 168/05, IV. ÚS 136/05, I. ÚS 264/2011).

Sťažovatelia sa domáhali vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu, ktorým mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora zamietol „*v zmysle ustanovenia § 243a ods. 1 O. s. p.*“.

Podľa ustáleného právneho názoru ústavného súdu účelom práva na súdnu a inú právnu ochranu vrátane práva na spravodlivé konanie je zaručiť každému prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu vo veci konať a rozhodnúť (II. ÚS 88/01). Základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesnoprávnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní. Takýmto predpisom je Občiansky súdny poriadok.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu súčasťou práva na spravodlivý súdny proces nie je to, aby účastník konania bol v akomkoľvek konaní pred všeobecným súdom úspešný vrátane odvolacieho konania či konania o dovolaní. Z toho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania. Procesný postoj účastníka konania zásadne nemôže bez ďalšieho dokazovania implikovať povinnosť všeobecného súdu akceptovať jeho návrhy, procesné úkony a obsah opravných prostriedkov a rozhodovať podľa nich. Všeobecný súd je však povinný na všetky tieto procesné úkony primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu civilného procesu, v ktorom účastník konania uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, prípadne štádia civilného procesu (IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07, I. ÚS 421/2012). Rovnako ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými

zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, I. ÚS 252/2012).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal rozsudok najvyššieho súdu, ktorým zamietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora. Nezistil pritom žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup tohto súdu nemajúci oporu v zákone. V odôvodnení svojho rozhodnutia najvyšší súd uviedol dovtedajší chronologický priebeh a výsledky konania na okresnom súde a krajskom súde, oboznámil dovoláciu argumentáciu generálneho prokurátora a vyjadrenie účastníkov konania k nej. Svoje rozhodnutie odôvodnil najvyšší súd takto:

„Predmetom mimoriadneho dovolania je, či konajúce súdy v napadnutých rozhodnutiach rozhodli v súlade so zákonom, keď návrh navrhovateľov 1/ a 2/ zamietli.

Základnou otázkou pre posúdenie dôvodnosti mimoriadneho dovolania je, či v prípade, ak účastníci rozhodcovského konania, nepodajú námietku neexistencie alebo neplatnosti rozhodcovskej zmluvy v rozhodcovskom konaní v zmysle ustanovenia § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. nemôžu sa na všeobecnom súde domáhať zrušenia rozhodcovského rozsudku z dôvodu, že popierajú platnosť rozhodcovskej zmluvy.

Skutočnosť, že navrhovatelia 1/ a 2/ v rozhodcovskom konaní námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu z dôvodu neplatnosti rozhodcovskej zmluvy nenamietali sporná nie je a ani to, že obidva konajúce súdy sa s touto otázkou v odôvodnení rozhodnutí zaoberali.

Z ustanovenia § 40 ods. 1 zákona č. 244/2002 Z. z. je zrejmé, kedy sa môže účastník rozhodcovského konania žalobou podanou na príslušnom súde domáhať zrušenia tuzemského rozhodcovského rozsudku.

Z citovaného ustanovenia § 40 ods. 1 písmeno c/ zákona č. 244/20012 Z. z. je zrejmé, že takúto žalobu môže podať účastník rozhodcovského konania, ktorý popiera platnosť rozhodcovskej zmluvy.

V danom prípade navrhovateľ 1/ žalobou uplatnil na súde zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu, že platnosť rozhodcovskej zmluvy popiera práve z dôvodu, že táto nebola podpísaná oprávnenou osobou, a preto ide rozhodcovskú zmluvu neplatnú. Zo žaloby je zrejmé, že jediným dôvodom, pre ktorý odporca 1/ zrušenie rozhodcovského rozsudku na všeobecnom súde uplatnil je nedostatok právomoci rozhodcovského súdu.

Z ustanovenia § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. vyplýva, že účastník rozhodcovského konania, ktorý chce uplatniť námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, môže tak urobiť v rozhodcovskom konaní najneskôr pri prvom úkone vo veci samej. Toto časové obmedzenie neplatí pre námietku neplatnosti rozhodcovskej zmluvy zakladajúcej sa na tom, že o veci nemožno rozhodovať v rozhodcovskom konaní, túto námietku možno uplatniť až do skončenia ústneho pojednávania, pri písomnom konaní až do vydania rozhodcovského rozsudku. Námietku, že sporná otázka prekračuje právomoc rozhodcovského súdu musí účastník rozhodcovského konania uplatniť najneskôr vtedy, keď sa počas rozhodcovského konania o tejto otázke dozvie.

Z citovaného ustanovenia § 21 ods. 2 zákona 244/2002 Z. z. jednoznačne vyplýva, že účastník, ktorý chce uplatniť námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu z dôvodu neexistencie alebo neplatnosti rozhodcovskej zmluvy, môže tak urobiť v rozhodcovskom konaní najneskôr pri prvom úkone vo veci samej. Fakt, že účastník rozhodcovského konania - navrhovateľ 1/ a ani navrhovateľka 2/ námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy v rozhodcovskom konaní neuplatnili pri prvom úkone vo veci samej a ani ju neuplatnili vôbec, sporný nie je.

Najvyšší súd Slovenskej republiky /§10a ods. 3 O. s. p/ sa z uvedeného dôvodu stotožnil s vysloveným právnym názorom, že pokiaľ účastník rozhodcovského konania námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy pri prvom úkone v rozhodcovskom konaní vo veci samej neuplatnil, tak zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu námietky - nedostatku právomoci

rozhodcovského súdu pre neplatnosť alebo neexistenciu rozhodcovskej zmluvy na príslušnom všeobecnom súde s odkazom na ustanovenie § 40 ods. 1 písmeno c/ zákona 244/2002 Z. z. už úspešne uplatňovať nemôže.

Dôvody uvádzané v mimoriadnom dovolaní pre posúdenie tejto právnej otázky sú právne irelevantné a úvahy uvádzané v mimoriadnom dovolaní sú účelové v podstate popierajúce právnu istotu danú rozhodcovským rozhodnutím, na ktorej forme sa účastníci rozhodcovského konania dohodli. Konštatovanie v mimoriadnom dovolaní, že rozhodcovský súd je neštátny orgán a nepovažuje sa za výkon verejnej moci, z ktorého dôvodu vzhľadom na ústavne garantované právo na súdnu ochranu by v podstate v každom prípade sa mohlo uplatniť právo na zrušenie rozhodcovského rozsudku by práve naopak bolo porušením práva účastníka rozhodcovského konania, ktorý sa na takejto forme rozhodovania dohodol a s poukazom na ustanovenie § 21 ods. 2 túto skutočnosť pri prvom úkone v rozhodcovskom konaní vo veci nenamietal.

Pokiaľ by účastník rozhodcovského konania námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neplatnosť alebo neexistenciu rozhodcovskej zmluvy pri prvom úkone na rozhodcovskom súde vo veci samej namietal, rozhodcovský súd by túto námietku účastníka rozhodcovského konania posúdil, účastník rozhodcovského konania by správnosť posúdenia jeho námietky nedostatku právomoci rozhodcovského súdu na príslušnom všeobecnom súde uplatniť mohol. V danom prípade však o takýto prípad nejde, a preto konajúce súdy rozhodli v súlade s zákonom, keď žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku zamietli.“

Ústavný súd poznamenáva, že odôvodnenie rozsudku najvyššieho súdu je dôsledné a vyčerpávajúce, pričom sťažovatelia neuviedli v sťažnosti žiadne argumenty, ktoré by boli spôsobilé spochybniť správnosť a ústavnosť záverov najvyššieho súdu.

Z citovaného odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu vyplýva, že tento sa dôsledne vysporiadal s dovolacím dôvodom uvedeným generálnym prokurátorom v jeho mimoriadnom dovolaní, ktorým malo byť nesprávne právne posúdenie časového obmedzenia na podanie námietky nedostatku právomoci rozhodcovského súdu podľa § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. okresným súdom, ako aj krajským súdom, ktoré sa podľa jeho názoru (odlišného od názoru vysloveného v rozsudku okresného súdu, ako aj

v rozsudku krajského súdu) vzťahuje na celý priebeh rozhodcovského konania, a preto aj bez podania uvedenej námietky účastníkom konania počas rozhodcovského konania je možné žalovať zrušenie rozhodcovského rozsudku v rámci konania pred všeobecnými súdmi. Uvedenú argumentáciu podľa generálneho prokurátora podporuje aj skutočnosť, že rozhodcovský súd je povinný svoju právomoc skúmať ex offio, teda aj bez podania námietky nedostatku jeho právomoci, ako to bolo v danom prípade. Prijatím právneho názoru všeobecných súdov by sa podľa názoru generálneho prokurátora nepodaním námietky v rozhodcovskom konaní stalo rozhodnutie rozhodcovského súdu nepreskúmateľné a nezrušiteľné, hoci nedostatok právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy je jedným z taxatívne vymedzených dôvodov jeho zrušenia podľa § 40 ods. 1 písm. c) zákona č. 244/2002 Z. z. Podľa generálneho prokurátora v danom prípade nebol na mieste reštriktívny výklad aplikovaný všeobecnými súdmi vo vzťahu k základnému právu sťažovateľov na súdnu ochranu a súčasne extenzívny výklad k účinkom § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z.

Ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd vo svojom rozhodnutí zrozumiteľne a dostatočne podrobne ozrejmil otázku posudzovania splnenia jedného zo základných zákonných predpokladov podania žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku pre neexistenciu, resp. neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, a to podanie námietky nedostatku právomoci rozhodcovského súdu konať vo veci, ktorá musí byť vznesená v konaní pred rozhodcovským súdom účastníkom konania pri jeho prvom úkone. V prípade nepreukázania splnenia tejto podmienky nie je možné na ňu v konaní pred všeobecným súdom neskôr prihliadnuť.

S takýmto názorom najvyššieho súdu sa ústavný súd v plnom rozsahu stotožňuje a konštatuje, že je pravdou, že popieranie platnosti rozhodcovskej zmluvy je taxatívne daným dôvodom na podanie žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. c) zákona č. 244/2002 Z. z., uvedené ustanovenie je však potrebné vykladať nielen jednotlivo, ale aj v kontexte zmyslu celého zákona, ktorého hlavným cieľom je urýchlené a efektívne konanie. Obmedzenie lehoty na podanie námietky nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neplatnosť alebo neexistenciu rozhodcovskej zmluvy v zmysle § 21 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. tak znamená, že jej nesplnením sa

rozhodcovské konanie právoplatne skončí bez vyriešenia otázky právomoci rozhodcovského súdu, ktorého rozsudok (s výnimkou tzv. nearbitrovateľných sporov) už nebude možné napadnúť žalobou o zrušenie na všeobecnom súde.

Vo vzťahu k povinnosti sťažovateľov namietat' platnosť rozhodcovskej doložky pri prvom úkone v rámci rozhodcovského konania (sťažovatelia námietku nevzniesli vôbec, pozn.) ústavný súd poukazuje tiež na zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie sťažovateľov o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby aj sťažovatelia svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu. Uvedená zásada sa v danej veci, ktorá nemá spotrebiteľský charakter, uplatnila v plnom rozsahu.

V tejto súvislosti ústavný súd tiež dodáva, že aj právna teória a prax v tejto otázke zaujali rovnaký právny záver. Z odbornej literatúry vyplýva, že *„Pri podaní žaloby sa žalobca predovšetkým musí zamerať na preukázanie oprávnenosti rozhodcovského konania a predložiť dôkaz o spochybnení právomoci rozhodcovského súdu dohodnutého sporovými stranami v rozhodcovskej doložke alebo v rozhodcovskej zmluve, aby sa vyriešila otázka právomoci rozhodcovského súdu v prípade vznesených námietok žalobcom v súvislosti s právomocou rozhodcovského súdu. Námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neplatnosť alebo neexistenciu rozhodcovskej zmluvy môže účastník vzniesť najneskôr pri prvom úkone vo veci samej.“* (Škrinár, A.: Problémy pri žalobách na zrušenie rozhodcovského rozsudku a uznávanie výkonu rozhodcovských rozsudkov. Bulletin slovenskej advokácie, 19, 2013, č. 7 - 8, s. 44 - 61). Totožné právne závery vyplývajú aj z rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 43 Cob 252/2012 z 24. apríla 2013 a rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 7 Co 45/2012 zo 6. decembra 2012.

Podľa názoru ústavného súdu skutočnosť, že sťažovatelia sa nestotožňujú s právnym názorom najvyššieho súdu, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a neznamená ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor všeobecných súdov svojím vlastným. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natol'ko

odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu rozsudok najvyššieho súdu takýmto nie je.

Z uvedených dôvodov ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Z dôvodu odmietnutia sťažnosti ako celku ústavný súd o návrhu sťažovateľov, ktorí s poukazom na ustanovenie § 52 ods. 2 zákona o ústavnom súde žiadali o odloženie vykonateľnosti sťažnosťou napadnutých rozhodnutí dočasným opatrením do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej, nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10 septembra 2014